

İLİMİZ YOZGAT

Yozgat; Anadolu'nun en eski yerleşim merkezlerinden biridir. Sorgun ilçesi sınırları içerisinde bulunan "Alishar Höyüğü" nde yapılan kazılar neticesinde 5000 sene öncesine ait eserler bulunmuştur.

Ayrıca, Anadolu'da ilk siyasi birliği gerçekleştiren Eti'lerin yerleşim merkezlerinden biridir. Merkeze bağlı Büyüknefes, Dambasan ve Gündoğdu köyleri ile Sorgun ilçesi sınırları içerisindeki Kerkenes Kalesi, Boğazlıyan'a bağlı Çalapverdi ve diğer bazı bölgelerimizde yapılan kazılar neticesinde Etiler'in izine rastlanılmıştır. Anadolu'da tarih devrinin başlangıcını sağlayan Hitit'lerin sınırları içerisinde en kalabalık yerleşim merkezlerinden birisini teşkil ettiği de ortaya çıkarılmıştır.

M.Ö. 2000 -1500 yılları arasında kurulan ve merkezi Yozgat sınırları içerisindeki Hattuşuş olan Hitit'lerin hakimiyetinden sonra yöre, M.Ö. 1200'lerde Deniz Hakları istilasının ardından Frig'lerin hakimiyetine girmiştir. M.Ö. 7. yüzyıl başlarında Kimmer'lerin saldırısına uğramıştır. M.Ö. 6. yüzyılda Lidya Krallığına bağlanarak, müteakiben Pers'ler, M.Ö. 4. yüzyılda da Makedonya'lılar tarafından ele geçirilmiştir. M.Ö. 3. yüzyılın başlarında güney kesimi kısa bir süre Kapadokya Krallığının hakimiyetinde kalmıştır. Daha sonra, Anadolu'yu istila eden göçebe Kelt kabilelerinden Galat'ların yerleştiği Galatya'nın bir parçası olmuştur. Bu nedenle " galatların Ata yurdu" olarak da bilinmektedir. M.Ö. 2. yüzyıl başlarında kurulan Galatya Krallığı bir süre Pergamon (Bergama) ve Pontus Krallıklarına bağlı kaldıktan sonra, M.Ö. 85'te Roma'nın korumasına girmiştir.

M.S 395'te Roma İmparatorluğu ikiye bölününce Anadolu, Doğu Roma (Bizans)'ın payına düşmüştür. İslam orduları ve Sasani'ler zaman zaman Bizans elindeki bu bölgeye akınlar yapmış oldukları, ancak bölgeyi devamlı olarak elinde tutamamışlardır.

Bozok çevresinde Türk - İslam izleri 1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra başlatır. Tahrir Defterlerinden Oğuz boylarına mensup 24 boydan 21'inin Anadolu'ya geldikleri anlaşılmaktadır. Bu sayıya Karaevli boyunu da ilave etmek gerekir. Salur, Eymür ve Karkın'lılar Anadolu'nun iskanında birinci derecede rol oynamışlardır. Kayın, Anadolu'nun fethi ve iskanında, Beydilli ve Bayındır boyları da Anadolu'ya yerleşmede önemli görevler yapmışlardır. Oğuzlar, göçtükleri yerlere her sosyal birimden insanların yanında, kültür unsurlarını da taşıdılar.

Bozok bölgesi, önemli kervan ve ticaret yollarının geçtiği bir yerdi. Emirci Sultan'ın Osmanpaşa Tekkesi köyü, bu yollardan birinin üzerinde bulunuyordu. Zaviye, Kayseri ve Kırşehir'den Amasya'ya giden yol üzerindeki bir konak noktasıydı. Yesevi Şeyhi Emirci Sultan'ın 1204'lerde Bozok'a gelerek, Keçikıran (Osmanpaşa)'a yerleşip irşada başladığı, bu bölgede 16. yüzyılda da "Osmanpaşa Tekkesi" adıyla bir zaviye kurulduğu anlaşılmaktadır. Salmanlı ve Danişman köyleri, Danişmend'liler zamanından kalma tarihi köylerdir. İlimizde Selçuklu'ların izleri 12. yüzyıldan itibaren görülür. Bir ara Danişmendoğulları'nın nüfusuna giren bu bölgede 1175'den sonra Anadolu Selçukluları'nın eline geçmiştir.

1243 Köseadağ Savaşı'ndan sonra İlhanlılar'ın kontrolüne giren bölge Anadolu Selçuklu Beylikleri döneminde Eretna Beyliği'nin, 1381'den sonra da Kadı Burhaneddin Devletinin eline geçti. 1398'de Kadı Burhanettin öldürülünce Yıldırım Beyazıt bu bölgeyi aynı tarihte Osmanlı Devleti sınırlarına kattı. Timur Han 1402 - 1403 senelerinde Yozgat ve çevresini ele geçirdi. Timur Han Anadolu'yu terk ederken, 1256'dan itibaren bu bölgeye yerleşen Karatatarlar'ı Türkistan'a götürmeye karar vererek 1404'de bunların tamamını zorla alıp götürmüştür.

YOZGAT VE ÇEVRESİNE YERLEŞEN OĞUZ BOYLARI VE YAŞADIKLARI YERLER

Karatatarlar'ın Bozok bölgesinden gitmesi sonucunda bölge, Sivas'ın güneyinde ve Kayseri'nin doğusunda (bilhassa Uzunyayla) yaylaya Dulkadirli Türkmenleri tarafından iskan edilmiştir. 15. yüzyılda Yozgat ve komşu mahallere yerleşen, Bozok adıyla anılan oymaklar ve yerleştikleri yerler şöyledir:

Kızılkocalu: Topluca yaşadıkları yer; Yozgat, Şefaati, Yerköy ve Musabeyli ile çevrili saha olup, Elmahacılı, Musa Beglü, Aziz Beglü, Yusuf Abdal, Dokuz, Hasancı gibi obalarla Topaç, Erkekli ve İğdeli gibi ekinlikler de bu sahanın içinde bulunmaktadır. 1529-1530 yıllarında küçük bir köy olan Yozgat da bu sınırın içindedir. Ayrıca, Baltı Saray, Yassı Kışla, İğde Kışla, Arık Aşan, Ağça Saz, Dere Kışla, Köse Yusufu, Ali Şarlu, Sekilü, İsa Hacılı ve Köşler de bu oymağa bağlı olanların yerleşip isim verdikleri yerleşim birimleridir.

Salmanlı: Bu oymak Yozgat'ın batısında bulunan Salmanlı'da yerleşmiştir.
Ağcalu : Bu oymak Karadere'de yaşamaktaydı. Bu bölgede tamamen Ağcalu'larca doldurulmuş, Aşağı Kanak da bu boya mensup kişilerce iskan edilmiştir. Ayrıca Sokun, Emlak, Karaca Alilü, Hacılar, Hamzalu, Haşer, Çakır ve Gedük'te de Ağcalu obaları bulunmaktadır.

Çiçeklü: Bu boy Boğazlıyan çevresinde oturmaktaydı.

Zakirlü: Bu oymak Sorgun civarında yaşamakta ve Yayla Hacılı, Ramazanlu, Orhan Hacılı, Emir

Gazili ve daha bir çok obalara ayrılmaktadır.

Mes'udlu: Bölgenin en eski oymaklarından. Buna rağmen pek fazla nüfusu olmayan oymakların meydana gelmiştir.

Ağça Koyunlu: Bunların kalabalık bir kısmı Gedük'te bir kısım obaları da Kara Dere'de yaşamaktadır.

Kavurgalu: Yozgat'ın doğusunda kendi adını taşıyan Kavurgalı Köyü ve çevresinde yaşamaktadırlar.

Demircilü: En tanınmış obaları, Sarım Beglü olup, Merkeze bağlı Sarımbey bu obanın adını taşımaktadır.

Şam Bayadı: Bunlar Bozok'un sınırları içinde bulunan o zamanki ismi Gedük olan Şar Kışla'da (Sivas) yaşamaktadırlar. Bunlar kış aylarını Halep ve Şam civarında geçirdiklerinden Şam Bayadı adını almıştır.

Söklen: Yurtları Yukarı Kanak olup, burada bulunan; Ayrancı, Yağmur Kışlası, Kümbet Kışla, Karaca Üyük, Akarca, Arpalık, Küpeli, Karaevli Kışlası, Dere Yağsın, Alembeg Kışlası, Emirbeg Kışlası, Baraklu, Akbenlü, Çukurviran ve ekinliklerde 1542 - 1543 yıllarında 33 obaya ayrılmış bir halde yaşıyorlardı.

Hisar Beglü: Yurtları, Hasbek ve çevresi olup, Hisarbeyli köyü ile Baş Kışla'nın Kışla, Eynelli (Topal Abdal Kışlası), Hasbek, Ozan, Kemal Fakihlü, Ağçadam, Çanakçı, Ramazanlu, Boyalık, Kayacık, Ağıl (Kayalu), Çorak, Edik, Alın Pınarı, Musa Fakih, Çağlalı gibi ekinlikler de bunlara aittir.

Karalu: Bu oymak şimdiki Çayıralan İlçesi'nde yaşamaktadırlar. Kara Kötük (Menkeşer), Kozan Hisarı, Yassı Hüyük, Köse Oğlu, Ağçakışla, Sarımbeg Kışlası, Kaya Pınar, Tunuscuk (Turası), Okuç Oğlu, Kozca Kışla, Göynük Kışla, Kilisecik, Çayır Şeyhi (Çayıralan), İsa Beglü, Anbarlu, Çayır Kışla, Zakiroğlu, Meşhedi, Çura, Kozlu, Boranderesi, Mansur Abdal, Çoban Hacı ve Ak Viran gibi ekinlikler de Karalu'lara aitti.

Bugün Yozgat'ın yerli halkı yukarıda belirtilen oymakların neslinden gelmektedir. Zaten, bu bölgede oymak adlarını taşıyan birçok köy ve kasaba hala aynı isimle anılmaktadır. Ancak, Türkçe kökenli olan bazı köy isimleri yabancı isim olduğu zannıyla değiştirilmiş ve yeni isimler verilmiştir.

Bölge halkının tamamı Türk olmakla beraber 17. yüzyıldan itibaren doğudan Ermeniler, Yunanistan ve Ege Adalarından da Rumlar gelerek, Anadolu'nun şehir kasabalarında koloniler meydana getirmişlerdir. Bunlar, askerlik yapmadıkları ve azınlık şuuru taşıdıkları için buldukları yerin en zengin ve müreffeh yaşayan insanları olmuşlardır. Ticari hayatı ve esnaf teşkilatlarının hemen hemen tamamını ellerinde bulundurdukları için yabancı araştırmacıların ilk temas ettikleri kişiler bunlar olduğundan nüfusun çoğunluğunu meydana getirdikleri intibaini vermişlerse de gerçekte böyle değildir.

Timur'un Anadolu'dan ayrılmasından sonra, Osmanlı şehzadeleri arasında çıkan saltanat kavgalarında Yozgat ve çevresi büyük sıkıntı çekmiştir. Yeniden Osmanlı Devleti'ne bağlanması ancak 1408'de Çelebi Mehmet döneminde olmuştur. 1413'de kesin olarak Anadolu'da Osmanlı

hakimiyetini sağlayan elebi Mehmet, Yozgat ve yoresindeki devlet hakimiyetini pekiştirmiştir. Yavuz Sultan Selim döneminde Yozgat ve çevresinde “Celal” adında bir Türkmen önderinin çıkarmış olduğu isyan kontrol altına alınmışsa da, Yozgat ve yoresi bu isyandan büyük zarar görmüştür. Kanun Sultan Süleyman döneminde arazi tahririnin yenilenmesi sırasında, bölgede yine karışıklılar çıkmış, ancak kısa sürede denetim sağlanmıştır (1526).

17. yüzyılın sonlarında devlet tarafından BOZOK’a yerleştirilen Mamalu Türkmen oymaklarından, Çapanoğulları büyük g kazanmışlardır. 1728’de apanoğullarından Ahmet Ağa, Yeniil Has Mütesellimliği’ne getirilmiştir. Bu görevde üstün başarı gösterdiğinden dolayı da, 1732’de de Mamalu Türkmenlerin mtesellimliği görevine yükseltilmiştir. 1741 yılında ise, BOZOK Mütesellimliği görevine atanmıştır.

apanoğlu Ahmet Ağa, bundan sonraki yıllarda etkinliğini komşu sancaklarda da duyurmuştur. Osmanlı Devleti’nce 1745’de “Kapıcıbaşılı” payesiyle dllendirilen Ahmet Ağa, Yozgat ve yoresinde bazı bayındırlık hareketlerine girişerek, halkın desteğini kazanmaya zen göstermiştir. apanoğulları, merkezi yönetimle uyum içinde olmayı sürdürmüşler; 1755’de İstanbul’da ortaya çıkan et sıkıntısını gidermek üzere koyun göndermeleri karşılığında BOZOK Sancağı malikne olarak apanoğlu Ahmet Ağa’ya verilmiştir. Böylece, Çapanoğulları Yozgat ve yoresinin tartışılmaz hakimi durumuna gelmişlerdir. Bu tarihten sonra İstanbul’a sık sık Çapanoğulları hakkında yakınma mektupları gitmeye başlamıştır.

1757’de devlet, apanoğlu Ahmet Ağa’yı zulümlerine son vermemesi durumunda malikanesinin elinde alınacağını bildirmiştir. Ahmet Ağa 1761’de Sivas Valiliğinin, İstanbul Hükümetince verilmesini sağlamıştır. Bu başarısının verdiği cesaretle Maraş Valiliği’ne de göz dikince hakkında idam fermanı yayınlanmıştır. Ahmet Ağa’nın 1765’de idamından sonra apanoğlu Mustafa Bey’in BOZOK Sancağı Mütesellimi oluncaya kadar Çapanoğulları Yozgat ve yoresindeki etkinliklerini yitirmişlerdir. 1768’de mütesellim olan Mustafa Bey, merkezle iyi geçinmeye çalışarak, yapılan savaşlar sırasında devlete asker ve malzeme yardımında bulunmuştur. apanoğulları 1772’den sonra Yozgat ve yoresinde yeniden söz sahibi olmaya başlamış, çevredeki diğer ayanlarla mücadeleye başlamışlardır.

apanoğulları Caniklioğullarına karşı sürdürdükleri mücadeleden başarı ile çıkmışlardır. Mustafa Bey, 1782’de hizmetçileri tarafından drlnce, BOZOK Sancağı Mütesellimliği kardeşi Süleyman Bey’e verildi. Osmanlı Padişahları 1. Abdulhamit ve 3. Selim ile iyi ilişkiler kuran Süleyman Bey, 1783’de ankırı Sancağı Mutasarrıflığı’nı da almıştır. Nizam-ı Cedid Ordusu’nun kurulmasını destekleyen Süleyman Bey, Caniklioğulları ile üstünlük mücadelesini sürdürmüş, 3. Selim’in tahttan indirilmesiyle durumu sarsılmış ise de, Alemdar Mustafa Paşa’nın, 3. Selim’in yerine geçen 4. Mustafa’yı tahttan indirmesiyle eski konumunu yeniden kazanmıştır.

Süleyman Bey, 1808’de İstanbul’da toplanan ayan arasında yer alarak, Sened-i İttifak’ı imzaladı ve Sekban-ı Cedid askerini kendi hakimiyet bölgesinde örgütlenmeye başlamıştır. Süleyman Bey, 1813’te öldüğünde gleri doruğa ulaşmış olan Çapanoğulları, kendilerine mukataa olarak verilen; BOZOK, Amasya, şarki Karahisar, Sivas, Kayseri, Maraş, Antep, Halep, Rakka, Adana, Tarsus, Konya Ereğlisi, Niğde, Nevşehir, Kırşehir ve Ankara’da büyük bir nüfuza sahip olmuşlardır. apanoğulları’ndan Mehmet Celaledin Paşa, 1842-1846’da kısa sürelerle BOZOK ve Kayseri Kaymakamlığına atanmıştır. 1849’dan sonra yönetim kademelerinden iyice uzaklaştırılan Çapanoğulları, büyük servetleri sayesinde, özellikle ekonomik alandaki güçlerini XX. yüzyılın başlarına kadar sürdürmüşlerdir.

Yozgat, ülkemizin, mütareke ve milli mücadele yıllarında adını önemle duyuran iller arasında yer almaktadır. Yozgat (Bozok) bu dönemde, yabancı güçlerin işgaline uğramamasına rağmen tanık olduğu ve Kuva-yı Milliye'yi hayli zor durumda bırakan bir isyan nedeni ile ön plana çıkmıştır.

Yozgat, Kurtuluş Savaşı'nda merkezi Ankara'da bulunan 20. Kolordu'nun denetimi altında bulunmaktaydı. Gerek Yozgat'ın yeni Mutasarrıfı Necip Bey, gerek se Ankara Valisi Muhittin Paşa'nın Kuva-yı Milliye hareketi karşısındaki olumsuz tutumları ve engellemeleri nedeniyle, Sivas Kongresi günlerine kadar Yozgat'ta direnişle ilgili önlemlerle ilgili bir gelişme olmamıştır. Ancak, Muhittin Paşa'nın 19 Eylül 1919'da Kuva-yı Milliye'ce tutuklanması Necip Bey'in de 20 Ekim 1919'da Heyet-i Temsiliye'nin isteği üzerine görevden alınmasıyla bu durum değişmiştir.

Anadolu'nun her yanında olduğu gibi, Yozgat'ta da Milli Mücadele'ye yönelik örgütlenmeye gidilmiştir. Kurulan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Yozgat Şubesi'nin başına Başçavuşzade Ahmet Efendi getirilmiştir. Şubenin diğer Yönetim Kurulu üyeleri arasında Müftü Hulusi Efendi, Çapanoğlu Edip ve Celal Bey'ler de yer almışlardır. Ancak, yönetim kurulunun kendi içerisinde bir beraberlik oluşturamadığından dolayı, yönetim kurulu üyeleri özellikle de Mehmet Hulusi Efendi'yle Celal ve Edip Bey'ler arasındaki sürtüşme Milli Mücadele'nin yazgısını etkileyecek ölçüde sonuçlar doğuran "Çapanoğlu İsyanı"nın da nedenlerinden birisini oluşturmuştur.

Cumhuriyet Döneminde Yozgat

Yozgat, Cumhuriyet öncesi kurulan altmış vilayetten birisi olup, başlıca kaza merkezleri; Merkez, Akdağmadeni ve Boğazlıyan'dan ibarettir. Uzun süre "Bozok" adını taşıyan İl, Yozgat Milletvekillerinden Süleyman Sırrı İÇÖZ'ün 25 Haziran 1927 tarihli teklifi üzerine "Yozgat" adını almıştır. Daha sonra Sorgun'un da ilçe olmasıyla ilçe sayısı merkez dahil dörde çıkarılmıştır (1928). Yozgat'ın, bu dönemde dört ilçe ve 10 'u nahiye olmak üzere toplam 636 yerleşim yeri mevcuttur.

Zamanla yeni ilçeler kurulmuş ve ilçe sayısı merkez ilçeyle birlikte 9 olmuştur. Bu ilçeler; sarasıyla; Merkez, Akdağmadeni, Boğazlıyan, Sorgun, Çekerek, Şefaattli, Sarıkaya, Çayıralan ve Yerköy'dür. 1990 Yılında çıkarılan bir kanunla; Aydıncık, Çandır, Saraykent, Kadışehri ve Yenifakılı da ilçe olunca ilçe sayısı merkez ilçeyle birlikte 13 rakamına ulaşmıştır. Yozgat halen, idari açıdan; 14 ilçe ve 65 belediye olmak üzere toplam 684 yerleşim yerinden ibarettir.

İlin, asıl adı "BOZOK" olup, zamanla "Yozgat" olarak değiştirilmiştir. Oğuz'ların; "BOZOK" koluna mensup Türkmenlerin bu bölgeye akınıyla birlikte, yöre "BOZOK" ismiyle anılmıştır. 1800'lü yıllara doğru bu ismin yanı sıra "YOZGAT" adı da telaffuz edilmiştir.

"Yozgat" adının menşei konusunda ise, değişik söylentiler ileri sürülmektedir:

Bir rivayete göre, Yozgat Saray Köyü'nden (bugün itibariyle kasaba) itibaren aşağıdan yukarıya doğru kat kat yükselmektedir. Bu kat kat yükselişinden ve rakımının yüksekliğinden dolayı önceleri "Yüz kat" denmiş, zamanla bu isim söylene söylene "Yozgat" halini almıştır.

Diğer bir rivayete göre; Aşiret Reisi Ömer Cabbar Ağa'nın yüzü çopurdu. Bu yüzden kendisine Çopur veya Çapar Koca derlerdi. Söylentiye göre Cabbar Ağa, sürülerini bir yaz günü yaylaktaki otlatırken karşısına Hızır (AS) çıkıyor ve davar sahibi Cabbar Ağa'dan içmek için süt istiyor. Güler

yüzlü Ömer Ağa hemen misafirine ikramda kusur etmeyerek, gönül hoşluğu ile sütü ikram eder. Hızır (AS) sütü içtikten sonra çok memnun kalır ve Cabbar Ağa'ya "Çobanoğlu, yozuna yoz katılsın, memleketinin adı Yoz-Kat olsun" diyor. Bu sözü söyleyerek kayboluyor. Temeli böyle olan Yoz-Kat söylene söylene Yozgat halini alıyor.

İsmin kaynağı hakkında her ne kadar tatmin edici bir bilgi yoksa da uzun yıllar bu havalinin böyle anıldığı bilinmektedir.

Birinci Büyük Millet Meclisinde Kütahya Mebusu Cemil Bey tarafından verilen bir takrir ile Yozgat ismi Bozok olarak değiştirilmiş, bilahare 23 Haziran 1927 tarihinde Bozok Mebusu Süleyman Sırrı (İÇÖZ) Bey ve arkadaşlarının verdiği bir takrirle Bozok ismi tekrar Yozgat olarak değiştirilmiştir.

Çapanoğlu isyanı; Milli Mücadele yıllarının başında çıkan bir olaydır. Bu hareket, Çapanoğulları ailesi dışında başlamış, daha sonra bir anlamda bu aile, isyanın içerisine çekilmiştir. Bu nedenle de bu olaya "Yozgat İsyanı" değil de "Çapanoğlu isyanı" denilmiştir. Bu geniş ailenin sadece bir kısmı isyana teşebbüs etmiş, diğerleri tamamen olayın dışında kalmıştır. Zaten, Yozgat halkı da bu olayı hiç benimsememiş, hatta Milli Mücadele'nin başarıya kavuşması için gayret sarf etmiştir. Çapanoğlu İsyanı'nın lideri konumunda olan Edip, Celal ve Halit Bey'ler Çapanoğlu Süleyman Bey'in üçüncü kuşaktan torunu olan Hacı Osman Nuri Bey'in oğullarıdır. Hacı Osman Nuri Bey'in dördüncü oğlu olan Salih Bey ise, bu hadisenin tamamen dışında kalmıştır.

Çapanoğlu İsyanları'nın genel olarak üç sebebi üzerinde durulur:

- 1- Çapanoğlu Celal Bey'lerin İttihat ve Terakki Partisi'nin kötü muamelelerine maruz kalmaları nedeniyle Anadolu'nun kurtuluşu için başlatılan Milli Kurtuluş hareketini bir İttihat ve Terakki hareketi olarak değerlendirmeleri
- 2- Daha önce Anadolu'daki ayanlar arasında en güçlü olan bu ailenin nüfuzu oldukça büyüktü. Son zamanlarda nüfuzunu yitiren bu ailenin tekrar aynı güce ulaşmanın yollarını aramış olmaları
- 3- Yozgat'ta daha önceleri "Celali, Baba Zünnûn ve Baba'î" gibi isyanlar da yaşanmıştır. Bu isyanların hemen hepsi çeşitli inançların istismarı şeklinde ortaya çıkmış olup, mevcut idareyi ele geçirmek gibi bir hedefleri de yoktur. Çapanoğlu İsyanı'nı da bir an böyle düşünülecek olursa, bunların Kuvâ-yi Milliye'yi desteklemeleri gerekirdi. Fakat durum aksine tezahür ettiğine göre bu hadisenin sebebinin farklı olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır.

Mustafa Kemal Paşa Erzurum ve Sivas Kongrelerinden sonra Ankara'ya gelerek "Heyet-i Temsiliye"nin Kuva-yı Milliye hareketini tam olarak yürütebilmek için Milli Kurtuluşa taraftar görünmeyen bazı kişileri görevlerinden almıştır. Bu kişiler arasında, Afyon Mutasarrıfı Çapanoğlu Celal Bey'in yerine Muhasebeci Arif Hikmet Bey, Yozgat Mutasarrıf vekili olarak tayin edilmiştir. Heyet-i Temsiliye Ankara'da bir toplantı yapmış, yönetimi daha esaslı ve sağlam temeller üzerine oturtmak amacıyla 19 Mart 1920'de her tarafa telgraflar göndererek, bu iş için temsilci seçilip gönderilmesini istemiştir.

Çapanoğlu Celal ve Edip Bey'ler bu seçime, Padişaha bir isyan olarak değerlendirerek karşı çıkarılsa da, Yozgat Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, Çapanoğullarının bu itirazlarını dikkate almadan temsilcileri seçmişlerdir. Bölgedeki ilk huzursuzluklar Yozgat dışında, Yenihan (Han-ı Cedit=Yıldızeli)'de ortaya çıkmıştır. Yenihan İsyanını başlatanların ele başısı durumunda olan Postacı Nazım ve Kara Mustafa adlı iki kişi, Yıldızeli-Akdağmadeni arasındaki köylerde dolaşarak, İstanbul Hükümeti lehine propaganda yapmaya başlamışlardır.

14 Mayıs 1920'de Yıldızeli-Kaman Köyü'nde toplantı yapan Postacı Nazım ve adamları Ankara Hükümetine karşı isyan ettiklerini ilan ederler. Bu olaylar karşısında hiç bir tedbir alamayan Yıldızeli Kaymakamı görevinden alınarak, yerine Jandarma Kumandanı İshani Bey vekaleten atanır. Yıldızeli'ndeki olayların gün geçtikçe büyümesi üzerine buraya Sivas'tan bir süvari bölüğü gönderilirken asilerde boş durmuyor halkı sürekli kendi emelleri doğrultusunda Milli Hareket'le ilgili olmayan sözlerle zehirlemeye devam ediyorlardı. Durumun gün geçtikçe kötüye gittiğini gören Sivasi 3. Kolordu Komutanı Albay Hüseyin Selahattin Bey, piyade taburunu Jandarma Binbaşı Kemal komutasında Yıldızeli'ne, 10. Alayın ikinci taburunu Zile'ye ve Tokat'ta bulunan 3. taburu da yine Yıldızeli'ne gönderir.

Hadise oldukça büyümüş, bölgenin tamamını sarmış ve bu isyanların önlenmesi için bir hayli güçlük çekilmiştir. Ayaklanmalar üzerine gönderilen düzenli birlikler başarılı olamayınca Sivas Müdafaa-i Hukuk üyesi Halil Bey, 27-28 Mayıs 1920'de Yıldızeli'nden "Her tarafta idare makamları atıl ve ruhsuzdur. Acele imanlı ve fedakar kimseler idare başına geçirilmezse durum çok tehlikeli bir hal alacaktır" diye heyet-i Temsiliye'ye bir telgraf gönderir. Aynı günlerde Erkan-ı Harbiye idare başına geçirilmezse, durum çok tehlikeli bir hal alacaktır." demiştir.

Aynı günlerde Erkan-ı Harbiye-yi Umumiye Reisi Albay İsmet Ankara'dan gönderdiği emirde: "Kaymakam ile birlikte mahalli bir kuvvet teşkiline başlanmasını ve bu kuvvetin silahlarının Kayseri Askerlik Dairesi Başkanlığından istenmesi için Akdağmadeni Askerlik Şubesi Başkanlığına talimat verilmiştir." diyerek, bu bölgenin huzurunun sağlanması için yine bölgedeki kuvvetlerden istifade edilmesinin istemiştir. Çünkü, bu yıllarda Batı Anadolu'da Yunan ilerleyişi ile uğraşmakta ve askeri gücün iç bölgelerde kullanılması istenmekteydi.

Bu arada Mustafa Kemal Paşa, Yıldızeli ve Zile'de bulunan bazı kişileri uyarma ve olumlu fikirler aşlamak için bunların lideri konumunda bulunan Çelebi Efendi'nin harekete geçirilmesi istemiştir. Bununla ilgili olarak Mucur Askerlik Şubesi Başkanlığı'na talimat gönderilmiştir. TBMM üyesi olan Bektaş Şeyhi Çelebi Efendi, hasta olduğunu beyan ederek böyle bir yardıma katılamayacağını ifade etmiştir. Ankara çevresinde bulunan kuvvetlerin Düzce isyan bölgesine gönderilmesi, Sivas'taki 3. Kolordu'nun önemli bir kısmının da Pontuşçuları takip etmesi, eldeki diğer taburların da ancak, şehirlerin iç emniyetini koruyacak durumda olması nedeniyle isyan bastırılmamış, Sivas ve Tokat gibi büyük şehirler de tehlikeye düşmüştür.

Bunun üzerine İsmet Paşa, Kazım Karabekir Paşa'ya bir telgraf göndererek, isyanın bastırılması için süvari birliği istemişse de, doğudaki Ermeni Meselesi yüzünden bu birlik gönderilememiştir. Duruma müdahale etmek için Gaziantep çevresinde bulunan Kılıç Ali Bey, 80 kadar adamıyla beraber 1 Haziran 1920'de Yozgat'a gönderilmiştir. Mehmet Hulusi Efendi, Yozgat'a gelen Kılıç Ali Bey'e Çapanoğullarının tutumlarını anlatmış, Kılıç Ali Bey de bir tedbir olması amacıyla kendisine anlatılanları Ankara'ya bildirmiştir. Celal ve Edip Bey'lerin evlerini de göz hapsinde tutmaya başlamıştır.

Yozgat'ta olup bitenleri öğrenen Çapanoğlu Halit Bey, oturduğu Arapseyfi Köyü'nden Yozgat'a gelmeye karar verince, işlerin büyüyeceğinden endişelenen Kılıç Ali Bey, müfrezesini alarak Boğazlıyan'a çekilmiştir. Mustafa Kemal Paşa, Çapanoğullarının tutumlarından tatsız bir sonuç çıkmaması için, Yozgat Mebuslarından; Çapanoğullarının, memleketin içinde bulunduğu durumu anlatmalarını ve bu yanlış tutumlarından vazgeçmelerini sağlamalarını istemiştir. Bunun üzerine Süleyman Sırrı ve Rıza Bey'ler Yozgat'a gelmişler durumu Çapanoğullarına anlatmışlarsa da, onları ikna edememişlerdir. Bu tavır üzerine olaya karışan Çapanoğullarının tutuklanarak Ankara'ya gönderilmesi istenmiştir.

Erkan-ı Harbiye-yi Umumiye Reisi Albay İsmet, 7 Haziran 1920'de Sivas'taki 3. Kolordu Komutanı Albay Selahattin Bey'e bu tutuklama emrinin yerine getirilmesi için duyuruda bulunmuş, Selahattin Bey de görevin ifası için Yozgat Mutasarrıf Vekili Arif Hikmet Bey'i görevlendirmiştir. Arif Hikmet Bey Çapanoğullarının adamı olduğundan bu haberi Celal ve Edip Bey'lere duyurması üzerine, bu kişiler 8 Haziran 1920'de ailelerini de yanlarına alıp, Yozgat'ı terkederek Sorgun (Köhne)'a giderek, küçük kardeşleri Halit Bey'in güçleriyle birleşmişlerdir. Ertesi gün Yozgat'ta sıkıyönetim ilan edilir ve Komutanlığına da Kılıç Ali Bey getirilmiştir. Yozgat'ın dışında bulunan ve isyan etmeye karar veren Çapanoğulları yanlarına taraftar toplarken, Tokat ve Zile dışında bulunan Postacı Nazım ile de irtibat kurmak suretiyle ondan yardım almayı düşünürler.

Çapanoğulları, 13 Haziran 1920'de Sorgun'u, 14 Haziran'da da Yozgat'ı ele geçirirler. Yozgat'a giren kişilerin elebaşları arasında Çapanoğlu Celal ve Edip Bey'ler ile Halit Hakkı, Salih Şekip, Mahmut İhsan ve Muhlis gibi kişiler de bulunmaktaydı. Zaten, olayı organize edenler de bunlardı. İsyancılar, 23-24 Haziran'da Boğazlıyan'a saldırarak, Kılıç Ali Bey'in buradan çekilmesine neden olurlar. Bu olay isyancılara cesaret vermiş, çevreden kendilerin yeni katılımlar olmasını sağlamıştır. Asilerden bir grup da, 16 Haziran'da Alaca'yı ele geçirir.

Çapanoğlu İsyanı; Sivas tarafından Karaman, Çamlıbel, Boğazlıyan; kuzeyde, Tokat- Zile; ve kuzeydoğuda ise, Alaca çevresine yayılmıştı. Ayaklanma oldukça ciddi boyutlara ulaşmış, Ankara'yı tedirgin etmişti. İsyan bölgesine gönderilen derme -çatma ordu kalıntıları hiç bir başarı sağlayamadıkları gibi, yer yer de dağılmışlardır. Bu isyanın uzun sürmesinin nedenleri başında, Ankara'nın elinde muntazam bir gücün bulunmaması, isyan eden kişilerin de bu vatanın evlatları olması nedeniyle, boş yere kardeş kanının akıtılmak istenmemesi ve Batı Anadolu'da Yunanlıların her geçen gün biraz daha topraklarımızda ilerleme tehlikesidir gelmektedir.

Ayrıca, İngilizlerin yaptırdığı olumsuz propagandalar da bunda etken olmuştur. 19 Haziran 1920'de Erkan-Harbiye-yi Umumiye'nin aldığı bir kararla, Çerkez Ethem Ankara'ya çağırılmış ve Çapanoğlu İsyanını bastırmaya memur edilmiştir. 20 Haziran 1920'de Ankara'dan hareket eden Çerkez Ethem, 23 Haziran sabahı Yozgat'a ulaşır. Yozgat'ta öğleye kadar yapılan çarpışmalar neticesinde şehir ele geçirilir. Yozgat'ın ele geçirilmesi sırasında Çapanoğulları şehri terkettiklerinden dolayı yakalanamazlar. Şehirdeki çarpışmalara, Ermeniler de isyancıların safında yer almış, hatta bir türlü teslim olmayan Ermeniler, ancak evlerinin yıkılması sonucunda teslim olmuşlardır.

Çerkez Ethem, Yozgat'a tamamen hakim olduktan sonra Hıyanet-i Vataniye Kanunu'na dayanarak bir Askeri Mahkeme kurarak, isyana katılanları cezalandırmıştır. Çerkez Ethem, Yozgat'tan kaçan isyancıların Alaca'da toplandığı haberini alınca, Yozgat'ta 200 kişilik bir kuvvet bırakarak, 24-25 Haziran 1920 gecesi Alaca'yı kuşatmış, ertesi günü de kazaya hakim olmuştur. Alaca'da tutunamayacaklarını anlayan asiler, bu defa da savunması daha elverişli olan Yozgat-Alaca yolu üzerinde sarp bir boğazda bulunan Arapseyfi'de toparlanmaya başlamışlardır.

Asilerin düşüncesi, Ethem'in asıl kuvvetlerinin Alaca'da bulunması sebebiyle Alaca'dan Yozgat'a dönerken bu geçitte onu pusuya düşürerek yenmekti. Bu durumun farkında olan Ethem, Alaca'da iki gün kalarak, asilerin tamamının Arapseyfi'de toplanması için onlara zaman kazandırmak istemiştir. Çerkez Ethem böylece, asilerin hepsini bertaraf edecekti. Nihayet, 27 Haziran günü Alaca'dan ayrılan Ethem önden küçük bir kuvveti ileri sevk ederek asilerin mevzîlendiği yerleri tespiti çalışmıştır.

Durum, Ethem'in düşündüğü gibi gerçekleşince, boğazın etrafını sararak, asileri iki ateş arasında bırakıp direnişlerini bertaraf etmiştir. Böylece, asilerin direnme gücü Arapseyfi'de kırılmıştır.

Mustafa Kemal Paşa, Ethem'e bir telgraf göndererek, onun bu başarısını kutlamıştır. Çerkez Ethem, Arapseyfi'de asilerin direnişini kırdıktan sonra arta kalanların da ortadan kaldırılması için 27 Haziran 1920'de Çolak İbrahim komutasındaki 2. Kuvve-Seyyare kuvvetleri batıdan ve Albay Refet Kuvvetleri kuzeyden gelerek, bölgenin emniyete kavuşmasını sağlamışlardır.